

tutkimuksen keskeinen löytö on sosiaalisen kontekstin merkitys tämän kokemuksen tulkinassa.

Elina Hellqvist, TT
Johtaja (vs.)
Kirkon lähetystyön keskus

EMILIO DI SOMMA
Fides and Secularity:
Beyond Charles Taylor's
Open Faith. Eugene:
Pickwick Publications
2018. 223 s.

Emilio Di Somman kirja *Fides and Secularity: Beyond Charles Taylor's Open Faith* käsittelee Charles Taylorin käsityksiä uskonnosta ja erityisesti sen suhdetta Taylorin käsitykseen sekularisaatiosta. Siinä missä Di Somman mukaan Taylor käsittää nämä vastakkaisina, toisensa ulossulkevin vaihtoehtoina, Di Somma itse pyrkii käsitteellistämään maailmistumisen ja uskonnollisuuden samankaltaisina ilmiöinä ja ylittämään tällaisen yksinkertaistavan kaksijakoisen näkemyksen. Di Sommalle keskeinen kysymys on Taylorinkin tuotannosta löytyvä jako rationaalisen ja sekulaarin sekä irrationaalisen ja uskonnollisen välillä. Di Somma kirjoittaa, että uskonnollisuus näyttäytyy tällaisessa diskurssissa aina irrationaalisenä toimintana, ja rationaalinen sekularismi puolestaan nähdään maailmankatsomuksena, josta uskonto on supistettu pois.

Fides and Secularity pyrkii esittämään Charles Taylorin sekularisaatioajattelun kritiikin kattavasti, ja näin ollen myös

esittelee Taylorin ajattelua laajasti. Yhtenä Di Somman keskeisenä teemana on kritisoida Taylorin käsitystä modernista ajasta, jota leimaa uskonnon asteittainen väheneminen julkisesta tilasta ja keskusteluista. Di Somman kritiikin kohteena ovat tällaisen progressiivisen historiäkäsityksen väitteet siitä, että moderniteetti olisi luonteeltaan menneiden aikojen uskonnollisuuden negaatio. Tässä Di Somma näkee yhtäläisyyksiä Taylorin ja Hans Blumenbergin historiäkäsitysten välillä.

Toinen keskeinen teema kirjassa on Di Somman väite siitä, että uskon käsitteen kautta on löydettävissä jonkinlainen antropologinen vakio, joka ylittää uskon ja sekulaarin ajattelun välisen eron. Tämä vakio rakentuu eksistentiaalisesta tilasta, jonka yksilöt ja yhteiskunta muodostavat yhteiseen maailmankatsomukseensa. Di Somman mukaan tällainen maailmankatsomuksellinen kokonaisuus tulisi aina tulkita historiallisessa kontekstissaan ja pyrkiä näkemään se aprioristen kategorioiden ulkopuolelta. Näin ollen Di Somma analysoi kirjansa viimeisessä luvussa Yhdysvaltain antikommunistisen propagandan ulottuvuuksia uskonnon ja sekulaarin käsitteiden ulkopuolella. Di Somma osoittaa, miten ne muodostavat uskonnon ja sekularismin tapaisten aprioristen kategorioiden kaltaisen, mutta kuitenkin niistä eroavan, maailmankatsomuksen. Tämä toisenlaisen ”sekulaarin” maailmankatsomuksen kehys ei ole ainoastaan epistemologinen, vaan sisältää myös ontologisen narratiivin, joka toimii sen oikeutuksena ja selittää sitä.

Toinen tapa, jolla Di Somma kritisoi sekulaari/uskonnollinen

-jakoa Taylorin tuotannossa, keskittyy Taylorin tapaan käsittää esimoderni ”heikko minuus” ja moderni ”puskuroitu minuus”. Taylorin mukaan esimoderni, ”heikko”, subjekti koki lumotun ulkoisen maailman olevan täynnä erilaisia olentoja, kuten demoneja tai henkiä, jotka välittivät merkityksellistä tietoa hänen ulkopuoleltaan. Lumouksen katoamista seurannut puskuroitu minuus näkee ihmisyyksilön mielen ainoana paikkana, missä merkitys voi muodostua. Taylorin mukaan moderniteetin jälkeinen subjekti ei siis enää kykene ”naiiviin” käsitykseen maailmasta, vaan myös uskonnollisessa ajattelussaan käsittää kaiken merkityksellisen keskiön ihmismielessä. Näin ollen lumouksen alaisessa maailmassa usko on ollut välttämätön osa ihmisen olemassaoloa, mutta lumouksen murruttua se on muuttunut tarpeettomaksi. Di Somma kuitenkin esittää, että koska myös moderni subjekti saa ulkopuoleltaan maailmankatsomuksen, jonka kautta ymmärtää ympäristössään tapahtuvien ilmiöiden merkityksen, on Taylorin yksinkertainen jaottelu ongelmallinen. Kritiikissään Di Somma nojaa muun muassa italialaiseen antropologiin Ernesto De Martinoon, joka on tutkinut käsityksiä maagisen voiman kulttuurisidonnaisesta luonteesta. De Martinon mukaan ajatus yksilön autonomisesta luonteesta ei perustu historiallisiin tosiasioihin, eikä kulttuurisidonnaista modernia subjektiviteettia voida pitää luonnollisena tai neutraalina tilana, vaan se voi yhtä hyvin kadota historiallisten prosessien kautta. Näin Di Somma voi kritisoida puskuroidun minuuden käsitettä, jota Taylor pitää pysyvänä ja nykyisen epistemologisen tason tuottama-

na vakiona ihmiskulttuurissa. Tässä Di Somman analyysi muistuttaa monia tuoreita modernin subjektin rationaalisuutta kritisoineita puheenvuoroja, kuten Federico Campagnan kirjaa *Technic and Magic: The Reconstruction of Reality* ja Jason Josephson Stormin kirjaa *The Myth of Disenchantment: Magic, Modernity, and the Birth of the Human Sciences*.

Heikoimmillaan Di Somman argumentaatio on, kun se käsittelee niitä ajattelijoita, joiden teoreettinen työ ei ole Di Sommalle keskeistä. Kun Di Somma esimerkiksi käsittelee hegeliläistä ajattelua, hän jatkuvasti palaa Fichten kehittämään teesi, antiteesi ja synteesi-kolminaisuuteen, joka ei tässä muodossa esiinny Hegelin ajattelussa ollenkaan. Vaikka näillä termeillä usein luonnehditaan Hegelin ajattelua, niiden käyttäminen voi johtaa lukijaa harhaan, varsinkin silloin, jos Hegelin ajattelu ei ole hänelle ennestään tuttua. Ongelmalliseksi termit muuttuvat erityisesti silloin, kun ne yksinkertaistavat hegeliläisen dialektiikan jonkinlaiseksi teleologisesti eteneväksi kaavaksi ja näin ollen laskevat Di Somman lähteiden perustella Hegelin synneiksi saksalaisesta idealismista tehtyjä vulgaareja ja virheellisiä tulkintoja.

Toisaalta taas Di Somman esittämä Taylor-kritiikki on itsessään hegeliläistä, sillä se siirtyy Taylorin esittämästä kahdesta erillisestä ilmiöstä kolmanteen niitä yhdistävään kokonaisuuteen. Tämä ei tapahdu minkään synteessin kautta, vaan siten, että termit nähdään osana suurempaa kokonaisuutta. Di Somma tekee vastaavan tulkinnallisen loikan kirjoittaessaan Karl Marxin ajattelusta, jonka tulkitsee lähteidensä perusteella yksikantaan teleologiseksi kommunis-

min odottamiseksi. Varsinkin uudemmassa Marx-tutkimuksessa tällaista tulkintaa pidetään suuresti yksinkertaistavana ja Marxin ajattelussa väitetyksi esiintyvää teleologista historian kulkua kyseenalaistetaan.

Fides and Secularity palvelee samanaikaisesti kahta tarkoitusta. Toisaalta se tarjoaa hyvän johdannon Taylorin sekularisaatioajatteluun ja sen perusteisiin. Toisaalta se ylittää sen ja luo oman vaihtoehdoisen näkemyksensä uskonnon ja sekularismin välisestä suhteesta, joka ylittää Taylorin ajattelun ja purkaa siinä olevia ongelmallisia lähtöoletuksia. Di Somman teos esittää ansiokasta käsiteanalyysiä ja luo omaperäisen näkökulman Taylorin maailmankatsomuksellisiin argumentteihin. Erityisenä ansiona voidaan pitää teoksen selkeyttä, sillä Di Somma onnistuu käsittelemään laajaa joukkoa teologeja ja filosofejä selkeästi ilman yksinkertaistamista tai merkittävää ongelmallisuutta. Teosta voikin suositella niille, jotka seuraavat sekularisaatiokeskustelua tai ovat kiinnostuneita Charles Taylorin filosofiasta.

Toni J. Koivulahti, TM
Sosiaalietiikan
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

R. S. SUGIRTHARAJAH
Jesus in Asia. Cambridge,
Massachusetts & London,
England: Harvard
University Press, 2018.
311 s.

Lienee lattea itsestäänselvyyys, jos toteaa Jeesuksesta kirjoitetun valtavasti teologista kirjallisuutta. Tätä kirjallisuutta voinee karkeasti jaotella eksegeettisiin ja kristologisiin tutkimuksiin, niin että ensin mainitut fokuoivat Uuden testamentin evankeliumeihin ja jälkimmäiset kirkkojen (tai yksittäisten teologien) uskonopillisiin käsityksiin.

Tarkemmin katsottaessa Jeesus-kirjallisuudesta erottuu kolmaskin kategoria, jota voisi luonnehtia uskontotieteelliseksi: tällöin ollaan kiinnostuneita siitä, mitä Jeesuksesta on ajateltu muissa uskonnoissa ja ylipäätään yleisessä kulttuurisessa elämässä. Tästäkin näkökulmasta on kirjoitettu monia kirjoja. Huomaan, että olen vuosien varrella kirjoittanut kirja-arvion ainakin kolmesta tähän kategoriaan kuuluvasta opuksesta sekä julkaissut yhden omanikin tutkimusartikkelin Jeesus-tulkintoista muissa uskonnoissa. Eikä ole syytä puhua nyt sen enempiä siitä, miten monta tähän uskontotieteelliseen kategoriaan sopivaa Jeesus-kirjaa kirjahyllyssäni on.

Sijoittaisin srilankalaisen raamatuntutkijan R. S. Sugirtharahajin teoksen *Jesus in Asia* juuri tähän uskontotieteellisten Jeesus-kirjojen kategoriaan, joskin se solahtaa suurelta osin myös eksegetiikan tutkimushistoriaan. Sugirtharahaj toimi ennen eläkkeelle jäämistään Birminghamin yliopiston raamattuhermeneuti-